

SOL LİBERAL ZİHNİYET

-İdris Küçükömer'in Tezleri- CEREYAN

<https://www.youtube.com/watch?v=jOGpUnUfHBs>

Deşifre: Celal SANCAR

Asya Tipi Üretim Tarzını temel alarak sağ-sol paradigmasını değiştiren İdris Küçükömer ile yakın zamanda her olayda yanlış yerde durmayı başarabilmiş Sol Liberal zihniyetin ilişkilerini kendimce açıklamaya çalıştım.

Konuşma metni

“**Sol liberaller**” dendiğinde aklımıza ne geliyor? Ergenekon, Balyoz gibi kumpas davalarına, “**askeri vesayet bitiriliyor, derin devlete operasyon**” sloganlarıyla destek oldukları mı; yoksa, başta yargı olmak üzere birçok alanda AKP’ye alan açan 2010 referandumuna “**yetmez ama evet**” demeleri mi? Açıkçası birçok insanda olduğu gibi benim de aklıma, en başta bunlar geliyor. 2010’da “**yetmez ama evet**” diyenlerin bir kısmı bugün, pişman olduğunu söyledi, bir kısmı “**Biz değişmedik, AKP değişti**” diye diklendi; diğer bir kısmı ise sessiz. Mesela yakın zamanda Paris’te katıldıkları bir etkinlikte, Orhan Pamuk ve sosyolog Nilüfer Göle’ye, “**2010 yılında anayasa referandumuna ‘yetmez ama evet’ deyip oy vererek, Türkiye'nin bugünlere gelmesine katkı yaptınız; pişman mısınız?**” diye soruldu. Orhan Pamuk, “**milliyetçi laik çevrelerce yeterince cezalandırıldım**” diyerek, soruyu yanıtlamaktan kaçındı. Nilüfer Göle ise şöyle cevapladı: “**Tam bir coşku içindeydik; naif bir şekilde Türkiye'nin Batılılaşacağına inandık.**”

Nilüfer Göle'nin söylediği Batılılaşma, Kemalizm'e karşı cephe alarak gelişen bir Batılılaşma; birazdan göreceğiz. Diğer bir nokta ise; bugün kumpas olduğu tescillenen Ergenekon ve Balyoz davalarındaki tutumları. Başta Taraf ve Zaman gazetelerinde kümelenen, bizim “**sol liberal**” dediğimiz grup; bu davalar açılırken ve yargılanmalar sürerken, “**askeri vesayet, derin devlet yargılanıyor**” sloganları atıyordu. Kafalarında, adına “**derin devlet**” dedikleri hayali bir düşman vardı. Onlara göre, AKP’nin seçimi kazanması bir anlam ifade etmezdi; çünkü devleti, “**derin devlet**” dedikleri “**askeri bürokratik vesayet**” idare ediyordu. Bu vesayet tasfiye edilmeden iktidarın değişmesinin bir anlamı yoktu. Gariptir, sol liberaller etkin oldukları 2010’lu yılların başında, Fethullah Gülen'den ve cemaatinden “**Sivil Toplum Kuruluşu**” diye söz ediyorlardı. Fetö’nün, “**demokratik bir hareket**” olduğunu savundular. Hikmet Çiçek’in

yazdığı **“Fetö’nün Solcuları”** kitabında, Gülen hareketini savunmayan kimler yok ki! Ömer Laçiner’den tutun da Murat Belge’ye kadar; kamuoyunun tanıdığı birçok isim mevcut; meraklısı kitabı edinebilir. Ha, yeri gelmişken söyleyim; Merdan Yanardağ’ın **“Liberal İhanet”** kitabından daha çok beğendim. Peki, kendilerine **“solcu”** diyen bu insanları kumpas davalarını desteklemeye iten; **“yetmez ama evet”** dedirten, Siyasal İslamcılarla ve tarikatlarla kol kola girmelerine neden olan neydi? Nasıl bir dünya görüşüne sahiptiler ki, tüm sayılan olaylarda hep yanlış pozisyon aldılar. Mesela birçok Sol partide yöneticilik yapmış Ufuk Uras, hangi motivasyonla **“doğrudan ‘evet’ diyorum”** diyebiliyordu; ya da Yaşar Kemal, Sezen Aksu, Tarkan gibi ünlü isimler, kumpas davalarının tetikçiliği yapan gazeteyi okuduklarını, neden gururla haykırabiliyorlardı. Adeta hayali bir düşman olan **“derin devlet”** söylemini, nasıl sahiplenmişlerdi? Hangi mantıkla Fetö’ye, **“sivil toplum kuruluşu”** diyebiliyorlardı.

İşte tüm bu sorular bizi, İdris Küçükömer’in tezlerine götürüyor. İdris Küçükömer, bir iktisat profesörü. Öğrencileri tarafından çok sevilen bir hoca. 1969 yılında, **“Düzenin Yabancılaşması”** adında bir kitap yazıyor. Kitapta, sağ-sol ölçütlerini tamamen tersine çeviren iddialı tezler var. Kitap, yayınlanır yayınlanmaz çok ses getiriyor; aynı zamanda da çokça eleştiriliyor. Bu tezlere bir bakalım: Öncelikle İdris Küçükömer, Osmanlı Devleti’nin feodal olmadığını iddia ediyor. Osmanlı’da, **“Asya tipi üretim tarzı”** olduğunu söylüyor. Biliyorsunuz, Avrupa Ortaçağ’da feodal bir yapıdaydı. Üretilen artık ürüne Merkezi Devlet’ten önce, feodal senyörler el koyardı. Feodal beyler, buldukları toprakların sahipleriydi. Böylelikle sermaye birikimi sadece merkezde değil, ülkenin belli başka yerlerinde de birikirdi. Kapitalizm ve yanında getirdiği yenilikler böyle feodal, özel mülkiyete izin veren bir temelde ortaya çıktı; yani feodalizmden, kapitalistleşme yoluna... Bu, Batılılaşmanın klasik yolu. Küçükömer Hoca ise Osmanlı’nın, böyle bir yoldan hiçbir zaman Batılılaşamayacağını; çünkü feodal değil, Asya tipi üretim tarzına sahip olduğunu söylüyor. Peki, Asya tipi üretim tarzı nedir? Marks tarafından, Asya ülkelerini incelemek amacıyla geliştirilen Asya tipi üretim tarzında, Avrupa’nın aksine merkezileşmiş; gücünü korumak ve etkisini paylaşmak istemeyen devlet bulunur. Bu devlet, gücünü paylaşmak istemediğinden topraklarını kimseye vermez; yani devlette, özel mülkiyet bulunmaz. Ancak kral, kendisine bağlı olduğuna inandığı kişileri bir temsilci gibi ülkenin çeşitli yerlerine yönetici olarak yollar. Bu kişiler, buldukları yerde Merkezi devletin temsilcileridir. Topladıkları vergileri, Merkezi yönetimin istekleri doğrultusunda kullanırlar. Özel mülkiyet olmadığı için yollanan yönetici memurlar, öldüklerinde; yönettikleri topraklar çocuklarına geçmez, her zaman merkezi devlette kalır. Böylece, sermaye birikimi olmaz; birikim olmadığından işçi sınıfı da ortaya çıkmaz. Artık ürün, Avrupa’da olduğu gibi Feodal Beylerin eline geçmez,

sürekli merkezde; yani saray etrafında toplanır. Özel mülkiyet olmadığından sermaye birikimine, sınıfların oluşumuna izin verilmez. Yani Asya tipi üretim tarzına sahip ülkeler, merkezi yapı dağıtılmadığı sürece; ya da değiştirilmediği sürece hiçbir şekilde Avrupa gibi kapitalistleşemez.

Peki, Osmanlı Devleti feodal değil de Küçükömer'in dediği gibi Asya üretim tipine sahipse; yani Merkezi devlet yapısı değiştirilmeden kapitalistleşemeyeceğimize göre, Tanzimat'tan günümüze kadar yapılan Batılılaşma çalışmaları ne oluyor? Madem, merkezi yönetim kaldığı sürece asla kapitalistleşemeyeceğiz; Batılılaşma çalışmaları, merkez tarafından neden yapıldı? Batılılaşma önündeki temel engel olan padişah, ya da tek parti; neden Batılılaşma çalışmaları yaptı? Küçükömer bu soruya, **“sömürge düzenini devam ettirmek için”** yanıtını veriyor. Osmanlı'da merkezileşmiş devlet, kimseyle paylaşmadan ülkenin her yerindeki artık ürünü el koyuyordu. Böylelikle sadece padişah ve saraydaki sadrazam ve paşalar gibi bürokratik sınıf zenginleşti. Bu düzen, Fransız İhtilali ve sanayi devrimine kadar sorunsuz işliyordu; ancak sonradan, var olan düzen sarsılmaya başladı. Osmanlı, Yeniçağ'a ayak uyduramıyordu. Mevcut düzen her an yıkılabilirdi. Batılılaşma çalışmaları da bu yüzden yapıldı. Gerçekten, Batılılaşmak için değil; merkezi bürokratik sömürge düzenini devam ettirmek için. Küçükömer'in iddiası bu yönde. Zaten İdris Küçükömer, **“batılılaşmaya karşı biri olmadığını”** söylüyor; onun karşı geldiği şey, **“Batılılaşma”** adı altında sömürge düzeninin devam ettiği iddiası.

Şimdi bu tezdten hareketle, düşünelim: Merkezi Bürokratik sınıf, Osmanlı'da kim olabilir? Elbette, Batılılaşma çalışması yapmaya çalışanlar; yani mesela İttihat ve Terakki...Türkiye Cumhuriyeti'nde kim olabilir? Evet, CHP... Peki, bu sözde sömürge düzenine karşı çıkanlar kimler? İslami muhafazakâr sınıf; yani mesela Prens Sabahattin'in Hürriyet ve İtilaf Partisi veya Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası veya Menderes'in Demokrat Partisi. Dikkat ederseniz Küçükömer'in tezinde İttihat ve Terakki, CHP gibi Batıyı örnek alan laik kesim, sömürge düzeninin devamını isteyen sınıf olarak gösteriliyor; yani Küçükömer'e göre siyasal olarak sağcılar. Hürriyet ve İtilaf, Demokrat Parti gibi İslamcı, tutucu kesim ise düzeni değiştirmek istiyor; siyasal olarak soldalar. İşte İdris Küçükömer, sağ sol ölçülerini Asya Tipi Üretim Tarzı'nı gerekçe göstererek, böyle tersine çeviriyor. Küçük Ömer'in tezi, özetle şöyle: Osmanlı feodal değil, Asya tipi üretim tarzına sahip. Merkezi devlet, tüm artık ürüne el koyuyor; yani sömürgeci. Asya tipi üretim tarzı olduğundan, eski düzen devam ettikçe Türkiye kapitalistleşemez, Batılılaşamaz. Batılılaşamayacağına göre, yapılan Batılılaşma çalışmaları; merkezi bürokratik sınıfın, sömürge düzenini devam ettirmekten başka bir şey değil. Bu eski sömürge düzenini devam ettirmek isteyen CHP, sağcı; bu düzene karşı olan Demokrat Parti ise solcu olarak tanımlanıyor.

Yani burada İttihat ve Terakki, Kemalizm, CHP sağcı olarak gösteriliyor; çünkü var olan düzeni, sömürge düzenini korumak istiyorlar. Sol liberallerin, siyasi İslamcılara verdikleri desteğin Ergenekon-Balyoz davalarını savunmalarının; **“yetmez ama evet”** demelerinin motivasyonunu biraz anlayabildik sanıyorum. Asya tipi üretim tarzı tezlerine dayanarak, Kemalizm'i ve CHP'yi; eski, Kapitalizm öncesi sömürge düzeninin devamı olarak gördüler. Devlette, sömürge düzenini devam ettiren derin bir askeri bürokratik yapı; yani **“derin devlet”** olduğuna inandılar, ya da kendilerine inandırdılar. Onlara göre bu, sözde **“derin devlet”** aşılmadan Türkiye demokratikleşemez, kapitalistleşemez ve Batılılaşamazdı. Bu yüzden Ergenekon, Balyoz davalarını alkışladılar. Sözde askeri vesayet tasfiye ediliyordu ve nihayet, demokratikleşmenin önü açılacaktı; tabi hep beraber gördük, nasıl açıldığını. Hayali derin devlete karşı siyasi İslamcılar ve etnik bölücü hareketle kol kola girme motivasyonunu kazandılar. Bu yüzden başta yargı olmak üzere, devlette birçok alanda iktidara alan açan 2010 referandumuna, **“yetmez; ama evet”** dediler. Onlara göre temel çatışma her zaman Kemalist Merkezi devlet ile sivil toplum arasındaydı. Sol liberaller tüm olaylara, bu pencereden baktılar; o kadar saçma bir bakış açısı ki! Yani Kemalist Merkezi devlet, sivil toplumu geçmişten günümüze hep ezmişti. Ona karşı gelen tüm kuvvetler, sivil toplumdur; demokrasi adına, sivil toplum desteklenmeliydi. Sivil toplum saydıkları kesimler kimdi peki? Siyasi İslamcılar, etnik bölücü hareket; başta Fetö olmak üzere, tarikatlar. Fetö'ye de bu mantıkla **“Sivil Toplum Kuruluşu”** dediler.

Kullanılıp atıldıktan sonra sol liberallerle çok alay edildi, aşağılandılar; ancak neredeyse kimse ideolojik hesaplaşmada bulunmadı. Kimse, geçmişte bu kadar hata yaptıran zihniyetlerini ifşa etmedi. Kemalizm'i sömürge düzeni sayan ve demokratikleşmenin önündeki en büyük engel gören Asya tipi üretim tarzı tezlerine, neredeyse kimse değinmedi. İfşa olmamış bu sol liberal tezler, günümüzde iktidarın olduğu kadar muhalefetin de dilinde. Cumhurbaşkanı sözcüsü İbrahim Kalın 2018'de, **“Türk Solu; Kemal Tahir, İdris Küçükömer çizgisinde devam etmeliydi”** derken; geçen yıl da İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanı Yavuz Saltık, Ahmet Altan'ı evinde ziyaret etmişti. Küçükömer'in tezlerinde olduğu gibi Kemalizm'e **“faşizan”** benzetmesi yaparak sağcı diyen Yüksel Taşkın, CHP genel başkan yardımcılığına kadar getirildi. Sol liberallerden önce onların tezleriyle, zihniyetleri ile hesaplaşmak daha doğru sanki.

Bitirmeden ekleyim: Her ne kadar katılmasam da İdris Küçükömer'in tezleri sol liberallerde çarpıtıldı; **“o böyle dememişti”** diyenlerde var. Bu konu hakkında daha detaylı bilgi için, Zülal Kalkandelen'in **“İkinci Cumhuriyetçiliğin Temelleri”** kitabına bakabilirsiniz... <https://youtu.be/jOGpUnUfHBs> (Deşifre: Celal Sancar, 4.1.2023)